



PROBLEMELE RĂZBOIULUI ȘI ȘTIINȚA

WAR PROBLEMS AND SCIENCE

General de brigadă (r.) prof.univ.dr. Viorel BUȚA*
Dr. Răzvan MANOLIU**

Rezumat: Preocupările privind analiza problematicii războiului au constituit o permanență de-a lungul istoriei. Academia de Științe din România, chiar în condiții grele, pe timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, a organizat diferite manifestări științifice în care personalități deosebite ale vremii și-au prezentat pozițiile pline de sugestii și învățăminte, unele de mare actualitate și astăzi, astfel: surpriza strategică, latura tehnică a războiului, alimentația pe timp de război, bolile nervoase în timpul războiului, educația războiului și a păcii, problema propagandei, învățăminte din desfășurarea războiului, etc.

Cuvinte cheie: război, știință, economia de război, învățăminte din desfășurarea războiului, comunicări științifice, Academia de Științe din România.

Abstract: Concerns regarding the analysis of the issue of war have been a constant throughout history. The Romanian Academy of Sciences, even in difficult conditions, during the Second World War, organized various scientific events in which distinguished personalities of the time presented their positions full of suggestions and teachings, some of which are still very relevant today, thus: strategic surprise, the technical side of war, wartime nutrition, wartime nervous diseases, war and peace education, the problem of propaganda, lessons from the conduct of war, etc.

Keywords: war, science, war economy, teaching of the warfare, scientific communications, The Romanian Academy of Sciences.

Am intitulat acest articol asemănător cu titlul volumului ciclului de conferințe ținute în perioada 15 octombrie 1941 - 1 iunie 1942, prezentat de către Academia de Științe din România (ASR) și publicat în BULETINUL Nr. 10 din 1 NOIEMBRIE 1942. În acest articol vom face unele referiri la o

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secția de Științe Militare, vbuta49@yahoo.com.

** razvanmanoliu@gmail.com.



parte din cele 30 de comunicări având în vedere valoarea științifică, dar și actualitatea concluziilor și propunerilor formulate. Toate comunicările sunt foarte importante, dar ne-am oprit doar unde avem competențele necesare.

Din studiul volumului publicat de către „CARTEA ROMÂNESCĂ”, ROMANIA - 1943 se observă dorința ASR de a da, în plin război, un nou avânt mișcării științifice din România și de a pune la dispoziția structurilor de conducere militară cercetări științifice care să optimizeze organizarea și desfășurarea acțiunilor militare, dar și sugestii pentru perioada postconflict.

În conferința sa intitulată „FRONTUL OCCIDENTAL: SURPRIZA MATERIALULUI – SURPRIZA STRATEGICĂ”, Generalul ST .BURILEANU, reprezentant al Secției Geniul Militar, prezintă unele învățăminte, de mare actualitate și în zilele noastre, astfel:

- forma de luptă pentru apărarea țării noastre este ofensiva purtată împotriva unui inamic cu care ne putem măsura, atât cantitativ cât și calitativ, fie în alianță cu un stat puternic împotriva unui inamic puternic;
- necesitatea dezvoltării unei industrii metalurgice proprii în vederea dotării moto-mecanizării mai cu seamă când putem conta doar pe noi înșine;
- factorul uman este cel mai de seamă factor în obținerea victoriilor cu toată evoluția tehnică, adevăr demonstrat în toate războaiele de-a lungul timpului.

Deosebit de interesante sunt și învățămintele reliefate de către Comandor Dr. Ing. I. LINTES în comunicarea „CÂTEVA NOUTĂȚI TEHNICE DIN ACTUALUL RĂZBOIU” și anume:

- neîncrederea în tehnica proprie, chiar dacă nu este de cea mai bună calitate conduce la descurajare, cu consecințe grave privind rezultatul final al oricărui război;
- inexistența unui Stat Major Tehnic a adus multe prejudicii tehnicității noastre și aceasta cu implicații majore în dotarea armatei ca urmare a unei lipse de coordonări în planificarea, organizarea și desfășurarea activității de producție pentru război;
- influența exagerată a străinătății și în special a unei anumite străinătăți, nu a permis crearea unui patrimoniu tehnic național și de aceea



ne-au costat scump amăgirile externe și naivitățile interne, dotarea armatei noastre suferind de mai multe ori;

- nu s-a ținut cont de curajul și hotărârea în domeniul tehnic, nefiind promovate inițiativele corecte, menținându-se un conservatorism păgubos;

- șefii trebuie să privească doar la detaliile de la nivelul puterii lor de decizie și nu și la detaliile specifice subordonaților;

- pentru lucrurile mărunte trebuie îndepărtate complicațiile și formalitățile inutile deoarece se consumă timpul în mod inutil, iar deciziile cuprind elemente nefolositoare.

Colonel Dr. chimist I. D. BĂRDAN, în comunicarea „ROLUL INDUSTRIEI CHIMICE ÎN APĂRAREA NAȚIONALĂ” prezintă unele concluzii de mare valoare științifică și pragmatică, dar mai cu seamă de o mare actualitate. Cum ar putea fi insensibil un factor de decizie politico-militară la următoarele concluzii ale autorului:

- industria chimică participă substanțial la apărarea națională în timp de război atât prin producția anterioară războiului, dar și prin cea de pe timpul desfășurării acțiunilor militare;

- industria chimică trebuie înființată din timp de pace astfel încât să poată produce elementele necesare războiului fără a fi dependent de importuri;

- industria chimică să fie capabilă să producă pulberi, explozivi, substanțe fumigene, incendiare etc pentru crearea rezervelor încă din timp de pace și într-o măsură mai mare în timpul războiului;

- să se încurajeze prin diverse forme, de către guvern, înființarea unor unități de producție în domeniul industriei chimice care să asigure cele necesare armatei;

- să se dea o atenție sporită satisfacerii nevoilor industriei chimice pentru valorificarea în primul rând a resurselor proprii și numai în caz de lipsă totală să se apeleze la importuri;

- să se creeze stocuri de materii prime, din timp de pace, pentru cel puțin 6 luni de război pornind de la aprecierea intensității unui eventual război, dar și din analiza posibililor adversari.

Autorul subliniază în final că niciun sacrificiu nu este prea mare pentru pregătirea apărării naționale.



Prof. ION ATANASIU în comunicarea „CÂTEVA ZĂCĂMINTE DE SUBSTANȚE A CĂROR EXPLOATARE S-AR PUTEA ÎNCERCA ÎN TIMPUL CRIZEI DATORATĂ RĂZBOIULUI” susține o apreciere cu o conotație importantă pentru puterea militară. Astfel dacă în timp de pace nu poate fi luată în considerație exploatarea nerentabilă a unui zăcămint de substanțe minerale, pe timp de război primează necesitatea și nu rentabilitatea. Indiferent de preț dacă nevoile războiului solicită și exploatarea nerentabile, acestea trebuie făcute. Pornind de la economia de război autorul prezintă o listă cu unele zăcăminte de anumite substanțe minerale care ar putea fi exploatate la noi: fluor, brom, iod, telur, fosfor, arsenic, strontium, crom, molibden și bismut. Se observă că este vorba de elemente rare, dar foarte necesare în producția de tehnică militară.

În „PROBLEMA ALIMENTAȚIEI ÎN TIMP DE RĂZBOI”, Prof. IULIU VOICU arată cum printr-o alimentație rațională, cu atât mai mult pe timp de război, se poate asigura o bună stare fizică, intelectuală și morală, fie că se are în vedere armata de pe front, fie că este vorba de populația din spatele frontului. Conform autorului problema alimentației presupune două aspecte și anume unul material și unul educativ. Aspectul material urmărește asigurarea cantității de produse pentru populație, aspect ce în timp de război poate avea unele probleme, iar prin aspectul educativ se urmărește difuzarea cunoștințelor privind o bună alimentație. Aspectul educativ are o importanță mult mai mare în timp de război față de perioada de pace deoarece are o importanță mai mare întocmirea rațională a meniurilor, dar și pentru utilizarea la maxim a valorii produselor alimentare. Interesantă este și aprecierea științifică din care rezultă că un soldat are nevoie, în timp de pace, de cel puțin 3400 de calorii pe zi, iar în timp de război de cel puțin 3800 calorii. Pe timp de război factorii de decizie urmăresc ca valoarea nutritivă a alimentelor să fie cât mai mare, dar și ca valoarea nutritivă să fie folosită în condițiile cele mai bune în vederea realizării maximului de efort fizic și moral.

Deosebit de valoroasă este și comunicarea științifică „OBSERVAȚIUNI ȘI ÎNVĂȚĂMINTE DIN ACTUALUL RĂZBOIU” a Dr. VICTOR GOMOIU. Autorul aduce un omagiu ASR pentru implicarea acestuia în problemele de interes științific și național. Stam și ne întrebăm, desi vom face și unele remarci în final, care este valoarea științifică și



nivelul de patriotism al acelor contemporani care fac aprecieri jignitoare la adresa acestui înalt for științific?

Este regretabil că nu întotdeauna s-a ținut seama de observațiile și învățămintele din războaiele trecute de către urmași și prin urmare cerințele războiului au fost considerate ca ceva inedit, ceea ce a permis repetarea aceluiași erori. Medicul are importante rețineri referitoare la raportarea permanentă a numărului răniților „gravi” sau „ușor”, dar și a activităților „mari” sau „mici”, desfășurate în fiecare spital, având în vedere că asemenea rapoarte pot fi foarte relative pe timpul războiului și conduc la o birocrație care diminuează eficiența actului medical.

În comunicarea sa științifică „CARACTERELE SPECIFICE ALE ACTUALEI ECONOMII DE RĂZBOI”, COSTIN C KIRIȚESCU face o analiză obiectivă a rolului pe care îl au factorii economici la provocarea unui război, dar și în ducerea acestuia subliniind că problemele economice sunt pe primul plan. Cu cât tehnica războiului progresează, cu atât rolul factorilor economici este în creștere. De modul cum se încheie un război răspunzătoare este economia. Atât modul de purtare a războiului cât și doctrina acestuia solicită o anumită economie de război. Pentru argumentare autorul face o paralelă între aspectul războiului și aspectul economiei în diferite etape istorice. Spre exemplu, în antichitate, popoarele care trăiau din agricultură luptau pentru creșterea suprafețelor cultivabile, iar cele care se ocupau cu comerțul luptau pentru protejarea căilor de comerț și pentru noi căi de comerț sau pentru mărfuri la schimb și în special cereale. Tot în antichitate războaiele aveau caracter extensiv ca urmare a lipsei fierului și a cărbunelui. Și în epoca feudală caracterul războiului este determinat economic, dar și războiul determina economia de război. Încep să se formeze unități din câștigurile feudelor și seniorilor, iar războiul se duce pe teritorii limitate, economia fiind afectată doar pe teritorii mai restrânse.

S-a parcurs și etapa armatelor din mercenari care însă solicitau cheltuieli financiare foarte mari, iar cheltuielile influențau mărimea și dotarea acestor armate. Aceste armate nu luptau din patriotism ci doar pentru câștiguri financiare.

În continuare s-a constatat legătura strânsă între economie și război, dar primul război mondial a reliefat în premieră adevărata cotă a legăturii strânse dintre economie și armată, de fapt legătura organică dintre



activitatea productivă și cea războinică a fost anticipată încă din secolul anterior. Începutul Primului Război Mondial a surprins unele state fără o pregătire economică a războiului corespunzătoare pregătirii militare. Două au fost motivele care au condus la o asemenea situație:

- neîncrederea într-un război de lungă durată;
- mentalitatea sistemului economic și politic apusean în sensul de a nu subordona interesele personale celor colective.

În comunicare se susține că s-a simțit lipsa unui Stat Major Economic pentru coordonarea tuturor sectoarelor economiei de război. Datorită acestui fapt organizarea economică a fost, pe parcursul Primului Război Mondial, în urma acțiunilor militare.. mai întâi apăreau problemele pentru ducerea războiului și apoi se căutau soluții în economie.

Învățămintele desprinse din analiza raportului dintre activitatea economică și activitatea războinică au fost folosite în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Încă de pe timpul celui de-Al Doilea Război Mondial a apărut o firească întrebare: care să fie momentul în care să înceapă aplicarea măsurilor necesare susținerii economice a războiului?

Erau două variante :

- economia unei țări să fie pregătită înaintea începerii războiului;
- în momentul începerii războiului economia să treacă imediat la producția stabilită conform unui plan de pe timp de pace.

Comunicarea prezintă aspectele foarte tranșante. Economia trebuie să fie la un stadiu care să fie în măsură să susțină în mod optim un război. Pentru aceasta în economia națională să primeze interesele superioare ale statului și nu cele individuale. Pentru aceasta statul trebuie să dirijeze producția, consumul, schimburile și prețurile. Prin economia dirijată se pot crea din timp materiale pentru ducerea unui eventual război. Succesul economiei de război nu depinde numai de conducere și organizare ci, în mare măsură, de susținerea întregii populații. Aceasta trebuie, în mod conștient, să accepte primatul interesului general față de cele particulare. Actuală este și referirea la restrângerea consumului civil prin raționalizări fără a se folosi un mijloc antisocial și anume inflația care este cel mai puțin recomandabil deoarece se elimină de la consum doar populația cel mai puțin avută.



Pornind de la caracterul războiului de mișcare noțiunea de front este depășită. În aceste condiții primează elementul transport atât pentru deplasarea trupelor cât și pentru realizarea aprovizionărilor. Pentru un transport eficient sunt necesare elemente de infrastructură (căi de comunicații și lucrări de artă), dar și suprastructură - vehicule.

În comunicarea „FINANȚELE PUBLICE ÎN ACTUALUL RĂZBOIU”, Directorul General al Casei de Depuneri și Consemnațiuni - VASILE VASILIU analizează această importantă problemă în faza de pregătire a războiului în desfășurare, respectiv finanțarea înzestrării pentru război. În analiza făcută sunt prezentate trei faze în cadrul efortului pentru înzestrare:

- înzestrarea prin credite deschise anual la Departamentul Armatei;
- constituirea unui „Fond Special pentru Apărarea Națională”;
- transformarea „Fondului” în „Buget pentru Fondul Apărării Naționale”.

Autorul prevede utilizarea resurselor disponibile în două modalități:

- facilitarea depunerilor în marile instituții publice de credit, dar în principal prin depuneri la termen;
- emiterea de certificate de către instituțiile arătate anterior, care să poată fi rambursate între 1-5 ani cu dobânzi corespunzătoare și cu putere de circulație; aceste certificate nu trebuie să ajungă în portofoliul Băncii Naționale.

Toate comunicările sunt absolut valoroase, dar prin prisma analizei făcute de către noi mai evocăm:

- „ORGANIZAREA ECONOMICĂ A EUROPEI DUPĂ RĂZBOI ȘI BAZELE COLABORĂRII INTERNAȚIONALE” - Prof. GH. N. LEON;
- „INVALIDII DE RĂZBOI” - Dr. AUREL VOINA;
- „PROBLEMA PROPAGANDEI” - Prof. ION ZAMFIRESCU;
- „EDUCAȚIA RĂZBOIULUI ȘI A PĂCII”-Prof. C. NARLY.

Prin acest articol am dorit să arătăm că evoluția Academiei Oamenilor de Știință din România, înființată în 2007, are o tradiție deosebită fiind continuatoarea și unicul legatar al Academiei de Științe din România (1935-1948) și al Asociației Oamenilor de Știință din România înființată în 1956. Începând din 1935, indiferent sub ce denumire și organizare,



Academia Oamenilor de Știință din România a contribuit substanțial la dezvoltarea științei în țara noastră. Această instituție a fost și este în centrul societății și, prin educație, știință și cunoaștere participă la progresul societății românești și dezvoltarea României.

Cei care mai pun la îndoială, din rea credință sau ignoranță rolul Academiei Oamenilor de Știință din România ar fi bine să citească măcar volumul „PROBLEMELE RĂZBOIULUI ȘI ȘTIINȚA”, ce cuprinde cele 30 de conferințe prezentate în perioada 1941-1942, de personalități de mare valoare științifică.



BIBLIOGRAFIE

Academia de Științe din România, „Problemele Războiului și Știința”,
Cartea Românească, București - 1943.

